

ריינר מריה רילקה ספר השעות שבעה שירים ראשונים מגרמנית: עידו פלד

ריינר מריה רילקה (פראג 1875 – שוויץ 1926) הוא מגדולי המשוררים בגרמנית במאה העשרים. "ספר השעות" שלו, מחזור אדיר של שירה בעלת אופי דתי והגותי, נמנה עם יצירותיו המוקדמות החשובות ביותר. שיריו של הספר מתאפיינים לא רק במוזיקליות מסחררת אלא גם במחשבה תאולוגית ייחודית ומעמיקה. "ספר השעות" ראה אור ב-1905 והוא מורכב משלושה חלקים שנכתבו בפעימות נפרדות: "ספר חיי נזירים" (1899), "ספר העלייה לרגל" (1901) ו"ספר העוני והמוות" (1903). מחזור השירים של רילקה מחקה בצורתו וגם בתכנון "ספרי שעות" שהיו נפוצים באירופה בימי הביניים המאוחרים: קובצי תפילה מאוירים ובהם תפילות המחולקות לפי שעות היום. הספר נפתח בהקדשה: "מונח בידיה של לו". "לו" הלא היא לו אנדראס-סלומה – אינטלקטואלית, פסיכואנליטיקאית וסופרת ממוצא רוסי, ידידתם של ניטשה ושל פרויד, שהיתה אהבתו של רילקה הצעיר ממנה בחמש-עשרה שנה. רילקה החל בכתיבת שירי "ספר השעות" עם שובו לברלין, לאחר ביקור ממושך ברוסיה בחברת לו. ייתכן מאוד כי למפגש של רילקה עם הנצרות האורתודוקסית הרוסית נודעה השפעה על כתיבת המחזור. שבעת השירים המובאים כאן פותחים את חלקו הראשון של המחזור: "ספר חיי נזירים".

ע"פ

*

קִרְבָּהּ הַשָּׁעָה וְנוֹגַעַת יֵשֶׁר
בְּהֵלֶם מִתְכַּת חֶזֶק:
חוֹשֵׁי רוֹעֲדִים. אָנִי חֵשׁ: הֵן אֶפְשֶׁר –
וְתוֹפֵס אֶת הַיּוֹם הַמוֹצָק.

דְּבַר לֹא הַשְּׁלֵם טָרַם בָּא אֶל עֵינַי,
כֹּל חֵי וְהוֹנָה הַתְּפִלָּה.
מִבְּטֵי כִכָּר בְּשָׁלִים, יַעֲלֶה לְפָנַי
רְצוֹנִי וַיִּגְלֵשׁ כְּמוֹ כִלְהָ.

אֶהֱב אֶת הַכֹּל, שׁוֹם דְּבַר לֹא עֲלוּב
מִכְדֵי שִׁזְהָב וַיִּצִיר,
אֲנִיפוּ לְגִבְהֵיכֶם, וְכִמוּ מִתּוֹךְ כְּלוּב
עֲלוּם, נִשְׁמַתִּי תִשְׁחָרֵר...

*

חיי מתגלעים כגלים הגדלים,
כחשוק החופה על טבעת.
את הגל הקיצון בנדאי לא אשלים,
אף שאחשק בו לגעת.

אני חג סביב האל, סביב מגדל מתפורר,
כבר אלה שנים או יותר.
אני בז משלח, אני רוח סוער,
או זמר הולך וגובר.

*

אחי רבים, והם עוטים סוטאן,
דרי מנזר דרומי צטור דפנה,
ומתכנים הם, מעשה אמן,
מדונות, וחולמים על טיציאן,
כדי שימלא האל עדנה.

אך איך אוכל לחוש באיברי:
האל שלי אפל והוא כמו בד
ארוג משרשים שיגמעו, אך
דומם, ומחמו ראשי נכט -
רק זאת אדע, לא עוד; כי חטרי
שקועים עמק, ואך זעים ברוח.

*

אסור ביד חפשית לצבע את דמותך,
אתה - הדמדומים מהם היום יגלש.
מתוך פחית הצבע שמזמן נתכה
בוקעים אותם קני מכחול, אותה זריחה
שבה מצניעך לעד נזיר קדוש.

תמונה ועוד תמונה הצבנו לפניה,
וכבר צרים עליך אלף קיר וקיר.
ידינו התמות מאפילות עליך,
ובה בעת לבנו את דמותך מכיר.

*

יקרו לי רגעי האפלים,
שעות בהן נפשי צוללת פנימה;
שאז, כמו במכתב עתיר קפלים,
חיי שכבר נחיו עודם גלולים,
זרים כאגדת ימים-ימימה.

הודות לכל אותם רגעי-עבר
ידעתי: עוד אחיה חיים שניים

מחוץ לזמן. אני כעץ שכבר
נצב על קבר. עלעליו רוגשים
ופרותיו נושאים חלום של נער
(אשר נכרך בהם השרשים),
חלום אבוד בסבך שירה וצער.

*

הו אלהים-שכן, אם לפעמים הפרעתי,
וקול דפיקות על קיר החריד את שנת לילך -
זה רק משום שאת נשימתך שמעתי
וצר לי שאתה לבד בהיכלך.
וכשאתה צריך דבר מה, אין אף אחד
שאל שפתך כוס משקה צונן יגיש:
סמן לי. שתי אזני כרויות. אני ליד,
קרוב. אני מרגיש.

רק כהל צר מאוד מפריד עכשו בין שנינו,
רק קיר מקרי. אם אך את שפתותי אפרש
לקרא לך, אם רחש יעבר בינינו
הקיר מיד יקרוס
בלי הגה, בדממה.

מתמונותיך המחצה הזו הוקמה.

ותמונותיך נצבות כמו שמות.
וכשאטה בוער בי, והלהבה
דולקת בי, חודרת אל התהומות –
זה רק ניצוץ על פני מסגרת מזוהבה.

חושי גולים עכשו והם עושים שמות
ונקרעים ממך לעד ובלי תשובה.

*

לו רק הייה לרגע קול דממה מחלט.
לו רחש המקרי ולחש הכמעט
היו פוסקים, והחיוך בשכנותי,
והשאון הנה שמחושי גלאט,
לו רק היו פוסקים לטרד את ערותי –

באלף מחשבות הייתי אז נמלט
עד גבולותיך: חרש להגות אותך
ולכבשך (לזמן חיוך קצר ודי),
כדי לתת אותך לכל חיה וחי
כשי וכמנחה.